אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקפד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ד' אלול תרע"ג - רחובות
נמען: הרב יונתן בנימין הלוי הורוויץ

הרב קוק מודה על העזרה. על מכתבו בעניין הרופא (שפורסם ב'החרות'): הרב קוק לא קבע שהטענות נכונות. אדרבה, קשה להאמין שרופא יירא שמיים כזה לא ידע את דין פיקוח נפש. אבל משהועלתה טענה נוראה, יש לברר בבית דין. אם הרופא אשם, יש לגדור את הפרצה; אם הטענה שקר, יש לגדור את פרצת ההתנפלות על אנשים חפים מפשע. מחאות פומביות 'אינן כלום'.

עיקרי הדברים

- לא האשים בלי בירור.
- בירור בבית דין.
- בשני המקרים - גדר לפרצה.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], רחובות ת"ו[2], ד אלול תרע"ג[3] [1913. הרב קוק שהה אז ברחובות, ככל הנראה לרגל חג המושבה]

שלו'[4] וברכה וברכת השנים, לידיד נאמן יקר מפניני, הרב המאוה"ג[5],.

אוצר נחמד רב פעלים, לתורה ולתעודה, מו"ה[6] יונתן בנימין הלוי איש הורוויץ, [הרב יונתן בנימין הלוי הורוביץ, נציג "ארגון הפקידים והאמרכלים של אמסטרדם" בארץ ישראל]

שליט"א[7], אחדשה"ט[8] באה"ר[9].

חביבי המרומם,

מכתבו היקר מיום ג' אלול דנא הגיע לידי. והנני לכתר"ה[10] ברב תשואות חן, על כל הדברים אשר הואיל בטובו להשתדל בהם, לטובת המורה, ולתיקון השוק. כן יבורך גבר בגוברין, [על פי לשון חז"ל: "גבר בגוברין" – גבר שבגברים (סנהדרין קה)] כמיב"י[11], להוסיף עז ואומץ לפעלי החסד והקודש, על אדמת קדשנו.

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 ת"ו - תבנה ותכונן
3 תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
4 שלו' - שלום
5 המאוה"ג - המאור הגדול
6 מו"ה - מורנו הרב
7 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8 אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9 באה"ר - באהבה רבה
10 לכתר"ה - לכבוד תורתו רום הדרתו
11 כמיב"י - כמותו ירבו בישראל

ועל דבר מכתבי בענין המאורע של הד"ר[12], [מכתבו של הרב קוק בעניין מות הצעיר ברגר; ראו כרך ב', אגרת תקעה. הרופא הוא ככל הנראה ד"ר משה וולך, מייסד בית החולים "שערי צדק" בירושלים, שנשלח לארץ מטעם אותו ארגון מאמסטרדם שהרב הורוביץ ייצג] שהדפיסוהו ב"החרות", ["החרות" – עיתון שיצא בירושלים בשנים תרס"ט–תרע"ז, בעריכת חיים בן עטר] הנני מתפלא איך יוכלו דברים ברורים כאלה להדאיב שום לב. הלא אנכי לא קבעתי חלילה מסמרות של אימון בכל הטענות, שמלאו אותם הקובלים בהם את האויר הארץ-ישראלי, ואדרבא ככה הוא שיעור הבנת דברי, כפי אשר הי'[13] חסד ד' עם לבי ועטי, כי אינני מאמין ששום אדם מישראל, שיש בו ריח תורה, לא ידע את ההלכה הפשוטה של חובת זריזות פקו"נ[14] הדוחה את האיסורין, [יומא פד–פה; שולחן ערוך אורח חיים שכח, ב] וממילא קשה להאמין זה על איש כהד"ר[15], ששום אדם לא יוכל להכחיש שיש בו תורה ויראת שמים, נוסף על חכמתו הכללית והמקצועית. אבל כאשר הם באים בטענה איומה כזאת אי אפשר לדחותם איזה טעם של חשד על מטרת התעמולה. סוף כל סוף יש כאן מקרה איום שצריך להתברר.

על כן מובן שהמחאות הפומביות אינן כלום. גם על כל בדותא אפשר להרעיש במחאות, כשישנם מושכי פעמונים בכונה, ובכל אופן ענין נורא עומד לפנינו. אם אשם הד"ר בהתרשלות של פקו"נ, מה שקשה להאמין, ועי"ז[16] יצאה תקלה, שהיא יותר נוראה אם היא נסמכת ללא-אמת על יסוד תורני, ודאי צריכים לגדור את הפרצה. ואם לא היתה שום התרשלות מצד הד"ר, והמוחים מתנפלים על איש נקי להאשימו, בחטא דמים כזה, ולהלהיב את המוחות באיום מגוזם בהגזמת שוא, גם אז הענין הוא פרצה גדולה שצריכים לגדרה.

ודעתי היא שרק בלא מהומה כ"א[17] ע"פ[18] בי"צ[19], [כי אם על פי בית דין צדק – כלומר שהעניין יתברר בבית דין ולא במחאות פומביות] אם רק יתבע האב השכול, שהוא רק הוא יודע אם יש לו מה לתבע, אז יבורר האמת, ואיך שיצא המשפט לאור תגדר הפרצה. כי למרות מה שכעת יוכל להעלות על הדעת של ההמון התמים, שיש עכ"פ[20] באי"י[21], רופא מומחה, מפורסם לירא-שמים, שחושב לחסידות דיחוי של חולה שיש בו עכ"פ צד של סכנה, מפני חילול שבת, ידע אז כל העולם שזהו דבר שקר ולא היו דברים מעולם. ואם באמת יצאה חלילה מלפניו תקלה זו לא ישאו פנים בי"ד[22] שופט צדק, גם לגברא רבא דכותיה של הד"ר הנכבד, ויחזיקו ג"כ[23] באמצעים נכונים איך לגדור את הפרצה. ואם אך שקר היתה התכונה של כל המהומה, אז יגדר ב"ד[24] זה ג"כ את הפרצה, שלא יתנפלו עוד בענינים נוראים כאלה על אנשים חפים מפשע. ובשביל כך מסיים המכתב, שאחרי התביעה דוקא, והתשובה במושב בי"צ מצד הד"ר על פרטי הענין הנורא, "וע"פ פסק בי"צ יקום דבר באיזה אופן לגדור הפרצה הגדולה הזאת", שהיא גדולה בכל אופן, "שלא ישונו עוד מעשים כאלה". אם הדבר שקר, לא ישונו

---

12 הד"ר - הדוקטור
13 הי' - היה
14 פקו"נ - פיקוח נפש
15 כהד"ר - כהדוקטור
16 ועי"ז - ועל ידי זה
17 כ"א - כי אם
18 ע"פ - על פי
19 בי"צ - בית דין צדק
20 עכ"פ - על כל פנים
21 באי"י - בארץ ישראל
22 בי"ד - בית דין
23 ג"כ - גם כן
24 ב"ד - בית דין

עוד התנפלויות אלה, ואם הדבר אמת לא ישונו עוד יחוסים כאלה לחולים מסוכנים, מצד רופא בעל אחריות גדולה.

"ודת תוה"ק[25] להיות זריזים בפקו"נ[26] תעמוד בכל תוקף". אם הדבר שקר, לא יאמר עוד שעכ"פ[27] דעה יחידית נמצאת מד"ר[28] מצויין, שהיא מחזקת למדת חסידות את חסרון הזריזות של פיקו"נ[29] במקום חילול שבת, ואם הדבר אמת, ודאי יוגדר הענין כראוי. ואיך שיהיה, בין אם בשקר, יצאו המתנפלים ולקחו בידם דגל תורת "חיים" רק למסוה, תהיה התועלת מגדר בד"צ[30], שלא יפרצו גדר עולם של תורת אמת, לשום אבק בעיני רבים בשקר, ואם אמת היה הדבר, ופגם בתורת החיים יצא ע"י[31] משגה, שהיא תקלה נוראה, יוגדר הדבר ע"י פס"ד[32] זה, שלא יופרץ עוד גדר של תורת "חיים".

ע"פ מובן זה שראוי להבין את מכתבי, כל קורא שיקראהו בשימת לבב, - כי דברים היוצאים מקירות לבב דורש אמת ויושר, בטבעם הנם מכוונים אל מדתם, ומד' מענה לשון, [משלי טז, א] - לא יוכל לומר שהדאבתי לבב איזה איש, בתתי אוזן קשבת על אשמה בלא חיקור דין חלילה. ואקוה שהדרת כת"ר[33] וגם הד"ר הנכבד, וכל מוקירי ערכו הנעלה, ופעולותיו הגדולות, למרות איזה שגיאות שקלטו אזני מצדדים שונים, שהנם ככתמים בהחמה הברה של הנהגתו הכללית, שהיא באימון ובמסירות נפש מצויינת, להחולים שתחת הנהגתו, כל אלה יתנו מעתה, אחרי שישימו עינם בבינת הלב על דברי מכתבי, גם הם מצדם, לדברי צדק.

והנני חותם דברי באהבה נאמנה, וברגשי כבוד לכת"ר[34] ולכל יראי ד' וחושבי שמו, המתאוים בלב נכון, לרומם בכבוד את דגל עיר קדשנו וכל מקראיה, עדי יזרח כשחר אור לישרים, [על פי תהלים קיב, ד: "זרח בחושך אור לישרים"] וקרנות צדיקים תרוממנה, [תהלים עה, יא] וכל פזורי עדר ד' יעשו לאגודה אחת, [מנוסח תפילת הימים הנוראים: "ויעשו כולם אגודה אחת"] והקדישו את קדוש ישראל, [ישעיהו כט, כג] והאמת והשלו'[35] יאהבו, [זכריה ח, יט]

ידי"ע

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

25 תוה"ק - תורתנו הקדושה
26 בפקו"נ - בפיקוח נפש
27 שעכ"פ - שעל כל פנים
28 מד"ר - מדרש רבה
29 פיקו"נ - פיקוח נפש
30 בד"צ - בית דין צדק
31 ע"י - על ידי
32 פס"ד - פסק דין
33 כת"ר - כבוד תורתו
34 לכת"ר - לכבוד תורתו
35 והשלו' - והשלום